

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Войта Олексія Сергійовича

«Стратегічні вектори розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні»,

що подано на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності –
051 Економіка

Актуальність теми

Переваги органічного сільського господарства є надзвичайно великими – для економічного зростання, захисту навколишнього середовища, якості та безпеки харчових продуктів, запобігання зміні клімату та соціальної справедливості. Органічне сільське господарство суттєво зменшує застосування агрохімічних засобів захисту за рахунок використання поєднання традиційних та сучасних методів для природного контролю шкідників та хвороб. Органічне сільське господарство може також підвищити врожайність та опір хворобам. Воно покращує структуру ґрунту, захищає водні ресурси, мінімізує фактори, що спричиняють зміну клімату та підтримує біорізноманіття. Тому, враховуючи науковий інтерес, своєчасність та необхідність розробок, дисертація Войта О.С. є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Результати дослідження, запропоновані та систематизовані теоретико-методологічні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки України за темою «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (номер державної реєстрації 0118U003975), у межах яких автором розроблено методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що ґрунтуються ґрунтуються на застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів на основі їх потенціалу у сфері виробництва органічної продукції, де автором

запропоновано обґрунтовано орієнтовну структурну модель стратегії розвитку ринку органічної продукції.

**Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень,
висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Наукові положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації Войта О.С., є достатньою мірою обґрунтованими та достовірними, що забезпечено завдяки чітко поставленій меті й завданням, вдалою й продуманою логікою викладення матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем інформаційної бази, використанням сучасних методів та інструментарію дослідження.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань у процесі дослідження використано загальнонаукові й економічні методи: аналізу та синтезу – для здійснення оцінки ефективності розвитку цифрового сектору у регіонах України; систематизації та узагальнення – для виявлення особливостей розвитку ринку органічної продукції; просторовий – для представлення специфіки стратегічного планування розвитку ринку органічної харчової продукції; статистичні – для аналізу сучасного стану та виявлення тенденцій розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні; графічний і картографічний – для наочного представлення результатів досліджень; аналізу цифрових даних за допомогою прикладного пакету Microsoft Excel – для виконання складних арифметичних перетворень та побудови графіків; кореляційно-регресійного аналізу – для виявлення залежностей між основними характеристиками ринку органічної продукції; рейтингової оцінки – для формування рейтингу регіонів України за складовими потенціалу органічного виробництва.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження підтверджується значною кількістю публікацій у фахових наукових виданнях, їхньою апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, а також довідками про впровадження наукових положень, висновків і рекомендацій.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

У дисертаційній роботі викладено теоретико-методичні засади і практичні рекомендації щодо стратегічних векторів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні. Наукові результати дослідження орієнтовані на розроблення стратегічних орієнтирів розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні. Найбільш важливими науковими результатами, що характеризуються новизною, є наступні положення:

удосконалено:

- економічний механізм стимулювання розвитку ринку органічної харчової продукції, який на відміну від попередніх враховує тенденції та причини стримування розвитку ринку органічної харчової продукції України і характеризується як інтегральна система взаємодії суб'єктів господарювання на ринку органічної харчової продукції разом із логістично-складським господарством та аграрним органічним ринком на основі нормативно-правового забезпечення та інституціональних утворень (кластерів, кооперативів, асоціацій), яка володіє певними методами (фіскальні, бюджетні, консультативно-інформаційні, майнові), використовує характерні інструменти («справедлива ціна», інвестиції, інновації, підвищення рівня поінформованості стосовно доцільності виробництва та споживання органічної продукції), дотримується встановлених принципів (відповідність потребам теперішнього і майбутнього поколінь, збалансованість використання та відновлення природних ресурсів, компетентність, ефективність співпраці, відповідальність, надійність та об'єктивність) й відповідає цілям сталого розвитку (стор. 104);

- методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що на відміну від існуючих, ґрунтуються на застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів на основі їх потенціалу у сфері виробництва органічної продукції і передбачають відповідний алгоритм оцінювання, математичний інструментарій та передбачають пропоновані рішення за всіма варіантами даних багатовимірної

матриці стратегічних альтернатив, отриманих у процесі розрахунків;

- наукові підходи до визначення поняття «потенціал регіону у сфері виробництва органічної продукції», що на відміну від відомих трактується як сукупність ресурсів, досвіду а також екологічних умов, що формують комплексну базу розвитку органічного типу господарювання в агропродовольчій сфері, забезпечують конкурентні переваги виробникам органічної продукції у даному регіоні як альтернативи інтенсивному типу сільського господарства. Для оцінювання відповідного потенціалу територій запропоновано систему показників, що ідентифікують ресурси (ресурсний потенціал), екологічні умови (екологічний потенціал) та досвід (діловий потенціал) а також індикаторів їх оцінки з урахуванням доступних даних з відкритих джерел. Такий підхід є актуальним також у для оцінювання окремих територій та ОТГ з позиції впровадження відповідних проектів переходу з інтенсивного до органічного виробництва, залучення інвестицій, грантів та різних форм державної підтримки у тому числі при обґрунтуванні СМАРТ-спеціалізації;

- економічну сутність, роль та обґрунтовано орієнтовну структурну модель стратегії розвитку ринку органічної продукції під якою запропоновано розуміти інтегровану стратегію досягнення цілей сталого розвитку агропромислового комплексу на основі державного сприяння формуванню, реалізації та відтворення повного циклу агропродовольчого виробництва органічної продукції із урахуванням власного природного, трудового, наукового та економічного потенціалу регіонів України а також затверджених екологічних стандартів, що відповідають основним нормам, прийнятим у країнах ЄС;

набули подальшого розвитку:

- методи та інструментарій оцінювання ефективності виробництва харчової продукції, що враховують як соціальну, економічну, екологічну, технологічну, енергетичну складову, що дають підставу для формування концептуально-стратегічних засад розвитку ринку органічної продукції;

- дослідження сучасного стану агропродовольчої сфери України, результати яких враховують внутрішній потенціал та зовнішньоекономічну діяльність держави і дають можливість конкретизувати основні вектори державної підтримки, серед яких: органічне виробництво, вирощування нішевих культур, картоплярство тощо;

- виявлені кореляційні залежності основних характеристик ринку органічної продукції, які на відміну від попередніх, враховують стимулюючі фактори розвитку органічного ринку України та дають можливість визначити першочергові завдання для уряду України, органів місцевої влади та самоврядування стосовно популяризації органічного способу господарювання та життєдіяльності й підвищення рівня поінформованості населення в даному напрямі;

- систематизовано та надано характеристику основних підсистем (інституційного, фінансового, інформаційного, ресурсного й інфраструктурного та кадрового) забезпечення стратегічного розвитку органічного ринку в Україні із врахуванням поточного стану, факторів їх формування, що дозволило оцінити вплив на суб'єктів агропродовольчого бізнесу у сфері органіки та наслідки для галузі в цілому.

Отже, наведені в дисертаційній роботі Войта О.С. обґрунтування елементів наукової новизни і результатів дослідження, винесених на захист, підтверджують відповідність висновків і результатів дисертації вимогам Міністерства освіти і науки України щодо вагомості їхньої новизни та достовірності.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Запропоновані рекомендації Войта О.С. використовуються у практичній діяльності Миколаївським обласним фондом розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 60 від 27.02.2020 р.), Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (довідка № 3811-07/4762-07 від 26.01.2021 р.).

Методичні підходи до формування стратегії розвитку органічного виробництва, що ґрунтуються на застосуванні інструментарію кластерного та рейтингового аналізу регіонів впроваджені в навчальний процес Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки України (довідка № 01-12/293/1488 від 29.11.2021 р.).

Повнота викладення наукових положень та висновків в опублікованих працях

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 7 наукових працях загальним обсягом 4,48 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,36 друк. арк., у тому числі: 1 стаття у наукометричній базі Scopus; 1 – у закордонному науковому виданні; 3 статі у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оцінка викладення й оформлення дисертації

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Основний обсяг дисертації становить 200 стор. комп'ютерного тексту, який містить 14 таблиць і 69 рисунків. Список використаних джерел складається із 103 найменувань, 3 додатків – на 7 сторінках.

Аналіз змісту дисертації дає підставу стверджувати, що поставлені в роботі наукові завдання розв'язано у повній відповідності до предмета наукового дослідження, мету досягнуто. Дисертація є завершеною науковою працею.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Войта О.С. вважаю за доцільне висловити наступні зауваження:

1. Доцільно було б збільшити кількість посилань на іноземні першоджерела у списку використаної літератури першого розділу, що дозволило більш у повній мірі здійснити узагальнення існуючих теорій і точок

зору науковців і практиків на вирішення проблеми наукових засад стратегічного розвитку органічної харчової продукції (розділ 1, стор.26-57), використовуючи при цьому їх позитивний досвід. Узагальнення такого досвіду дає можливість побудувати удосконалену стратегію управління процесами формування і розвитку ринку органічної продукції в Україні.

2. Здійснюючи аналіз тенденцій розвитку ринку органічної харчової продукції (стор. 77-90), автору необхідно було б звернути увагу на динаміку кредитування сільськогосподарських підприємств. Відсутність налагодженої системи кредитування та оподаткування безпосередньо органічного виробництва, як інструментів державного стимулювання, також істотно стримують розвиток такого виду господарювання.

3. Обґрунтовуючи економічний механізм стимулювання розвитку ринку органічної харчової продукції (стор.99-112), доцільно було б серед завдань визначити розвиток інформаційної бази щодо ринків органічної продукції шляхом підвищення рівня обізнаності суспільства, поширення інформації серед споживачів і операторів та створення системи співпраці між ними на всьому виробничому ланцюзі.

4. Розкриваючи підсистеми реалізації стратегії розвитку ринку органічної продукції в Україні (стор.163-173) дисертанту необхідно було б звернути увагу на активізацію інвестиційної діяльності в сфері органічного господарювання. Це дозволило б залучити додаткові інвестиції та посилити інвестиційний процес у виробництві органічної сільськогосподарської продукції.

5. Обґрунтовуючи напрямки удосконалення стратегії розвитку органічного виробництва із врахуванням потенціалу регіонів України (стор. 143-163), дисертанту необхідно було б також звернути увагу формування нормативно-правової бази та системи сертифікації в сфері органічного сільського господарства. Розроблення та удосконалення нормативно-правового забезпечення дасть змогу збільшити обсяги виробництва конкурентоспроможної органічної сільськогосподарської продукції,

прискорити насичення внутрішнього ринку високоякісними продуктами харчування.

Проте вважаємо, що висловлені вище зауваження до дисертаційної роботи на тему: «Стратегічні вектори розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні» істотно не знижують теоретичної цінності та практичного значення авторських розроблень і, відповідно, не впливають на позитивну оцінку винесених на захист елементів наукової новизни дисертації Войта О.С. Зазначені зауваження носять дискусійний характер та зумовлюють потребу в проведенні подальших наукових досліджень за цією проблематикою

Загальний висновок із дисертаційної роботи

Аналізуючи позитивний науковий доробок автора і вище зазначені зауваження вважаю за необхідне зробити наступний висновок: дисертаційна робота Войта О.С. «Стратегічні вектори розвитку ринку органічної харчової продукції в Україні» є закінченою роботою, виконаною на актуальну тему, має наукову новизну та практичну цінність, відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її автор Войт Олексій Сергійович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності - 051 Економіка.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,

кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування

Державного біотехнологічного університету

Пономарьова М.

Пенкасарова І. засвідчую:

Вітальончик О.К. Проф. М.С. Карпівська
Пірюк Михайло 05.01.2022р
Вітальончик О.К. секретар П.В. Мельник